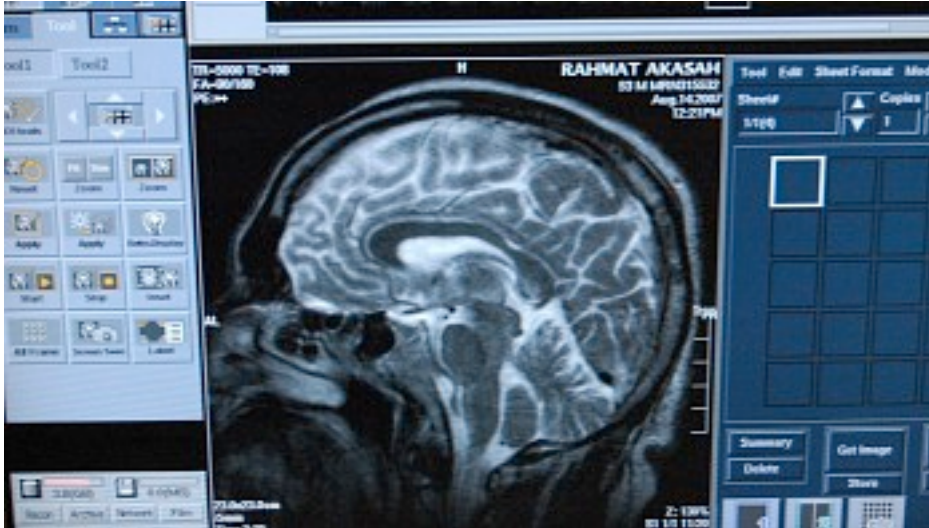

Med på en kigger. Kan man "se" bevidstheden?

Af JESPER HOFFMEYER'

Synet er en meget afgørende sans i vor kultur. Når vi har forstået noget, siger vi at vi har *indset* det, og når vi har taget grusomt fejl, har vi ladet os *forblænde*. Vi nøjes ikke med at forvente, vi ligefrem *forudser*. Og vi roser os endog af, at vi ikke tror på hvadsomhelst, men at vi netop vil *se det før vi tror det*.

Det sidste er dog nok en overdrivelse. F.eks tror de fleste mennesker givetvis på tyngdekraften, men set den har de næppe. Vi kender det bedrøvelige syn af et knust rødvinsglas på tæppet, og vi har måske også set det falde. Men stadig er dette jo kun tyngdekraftens virkning, ikke kraften selv. Ja, hvad tyngdekraften overhovedet er for noget er mildt sagt ikke nemt at besvare, og jeg husker tydeligt, hvordan min mor i fortravlede køkkensituationer kunne finde på at holde tyngdekraften ansvarlig, når noget faldt på gulvet.

Vi kan heller ikke se vinden, for luft er usynlig også når den bevæger sig. Vinden tror vi på, fordi vi kan mærke den på kinden, men hvad så med atomerne?

Faktisk forholder det sig nærmest omvendt: Vi skal i høj grad tro ting, før vi kan se dem. Filosoferne har vist os, at "observationer altid er teori-ladede", som de siger, og enhver der har prøvet at finde vej i undergrundsbanen i en fremmed storby vil vide besked. Det er ikke til at vide, hvad for en farve skilte, man skal *se* efter. Man mangler en teori om, hvilken slags observationer det er umagen værd at foretage.

Ikke desto mindre fortsætter videnskaben med at skaffe os *syn for sagn*. Og ifølge Politiken forrige søndag er det nu kommet dertil, at vi om få år vil kunne se bevidstheden med en scanner: “Jeg er ret sikker på, at vi en dag kan få et billede på scanneren af de aktivitetsmønstre der udgør bevidstheden” udtaler lektor i matematisk modellering Lars Kai Hansen til Politiken.

Den påstand har nok fået en og anden husar rundt omkring i de danske hjem til at rødme. Hvilke interessante billeder vil lektoren ikke få frem på sin scanner, når Karl Børge gokker den af? Man må vel forlange, at der oprettes en censurinstans, for hvor kunne dette ikke ende?

Måske kunne man påbyde at ministre og andre folk i betroede stilling fik scannet deres fantasier inden ansættelse. Og i almindelighed måtte man nok også kræve, at kun scanninger af ordentlige borgeres veltrimmede bevidstheder kunne tillades fremvist på internettet.

Men hold igen på mundvandet folkens! For den gode lektor må have overset en detalje. Selv om bevidstheden beror på aktivitetsmønstre i hjernen som evt. kan visualiseres - hvilket jeg gerne tror på - så er bevidstheden dog ikke slet og ret identisk med disse mønstre. Hvis den var det, ville livet dæleme være kedeligt.

Ifølge filosofen John Searle indeholder bevidstheden en subjektiv kvalitet, som er den vi intenderer når vi taler i 1. person ental, som f.eks.: “*jeg* længes efter sommer”. Lad os nu antage, at Lars Kai Hansen en skønne dag vil være nået så vidt i sin forskning, at han vil være i stand til at fortælle sine kolleger, mens han scanner mig, at nu viser billedet, at Jesper Hoffmeyer vil udtale: “Jeg længes efter sommer”, og lad os videre antage at jeg netop i det sekund faktisk sagde dette. Selv da, ville Lars Kai Hansen og hans kolleger dog ikke kende *min* længsel efter sommer.

Det er blændværk at tro, at man kan reducere bevidsthedens “*jeg*”-dimension til naturvidenskabens “*det*”-dimension. Hvad vi kan gøre er at slå bro mellem “*jeg*” og “*det*” ved at indføre tegn-processer i beskrivelsen. For i tegnets relation finder 1. og 3. person uden videre sammen.